

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 10.

Fredagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Upplästes ett inkommet så lydande läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare förutv. statsrådet herr *G. F. Gilljam* sedan d. 6 d:s lider af akut bronkit och på grund däraf tills vidare är förhindrad att infinna sig vid kammarens sammanträden, intygas härmed.

Stockholm d. 9 febr. 1905.

J. F. Svedberg.

Med. d.r.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts den 8 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herr *Enhörning* den 8 innevarande februari väckta och då bordlagda motion, n:o 29, angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring af § 75 riksdagsordningen, i syfte att proportionellt valsätt må tillämpas vid tillsättande af Riksdagens utskott och öfriga delegationer.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 8 innevarande månad bordlagda utlåtanden n:o 5—7.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,39 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 11 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Berger* afämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af Gottlands artillerikårs, inom Visby stad belägna kaserntomt med därå befintliga byggnader; och

2:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

friherre Beck-Friis, C. J.,	med 74 röster,
herr Björklund	» 74 »
» Ekdahl	» 74 »
» Ekströmer	» 74 »
friherre Falkenberg	» 74 »
herr Fosser	» 74 »
grefve von Hallwyl	» 74 »
herr Liedberg	» 74 »
» Montgomery	» 74 »
» Nilsson	» 74 »
» Nisser	» 74 »
» Nyström, Carl,	» 74 »
» Nyström, J. F.,	» 74 »
» Rettig	» 74 »
» Ridderbjelke	» 74 »
» Rydberg	» 74 »
» Sandwall	» 74 »
friherre von Schwerin	» 74 »
herr Tamm, P. G.,	» 74 »
» Walin	» 74 »
» Walldén	» 74 »
» Weinberg	» 74 »
» Wester	» 74 »
» Wijk	» 74 »

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter utsedde:

greffe von Rosen.....	med 77 röster,
herr Rylander.....	» 77 »
» Ewerlöf	» 77 »
» Håkansson.....	» 77 »
» Lovén	» 77 »
» Enhörning.....	» 76 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af en ledamot i konstitutionsutskottet efter af lidne herr Moberg; och befanns, efter valförrättningens slut, därtill hafva blifvit utsedd

herr Nyström, J. F., med 59 röster.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 8 och 10 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 kap. 20 § strafflagen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om oäkta barns arfsrätt efter moder och modernefränder.

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.*

Genom proposition, n:o 19, af den 20 januari 1905 hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om oäkta barns arfsrätt efter moder och modernefränder.

Med uppläfvande af förordningen den 14 april 1866 om arfsrätt för oäkta barn samt med ändring af hvad 8 kap. 7 § ärfdebalken innehåller mot denna lag stridande, förordnas som följer:

Oäkta barn tage lika med äkta barn arf efter moder och modernefränder; och njute förty ej särskild rätt till underhåll ur moderns kvarlåtenskap.

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.
(Forts.)

Har någon efter ty nu är stadgad rätt till arf och vet man ej, att han är den dödas skyldeman; anmäler sig ej arfvingen inom natt och år, från det arfvet föll, hos den som i boet sitter eller hos rätten eller domaren, hafve förlorat sin talan. I öfrigt gälle hvad om förlust af rätt till arf i ärfdebalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1906.

Utskottet hade hemställt, att det i propositionen innefattade lagförslag måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af herrar *G. Andersson*, *Hedenstierna* och *Ridderbjelke*, hvilka förmält sig anse, att orden »och modernefränder» bort ur lagförslaget uteslutas.

Herr Hedenstierna: Såsom af min vid lagutskottets utlåtande fogade reservation framgår, har jag icke i allo kunnat biträda Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition om arfsrätt för oäkta barn efter moder och modernefränder.

En rätt till arf efter moder kan jag godkänna, enär grunden för densamma är blodsbandet och den personliga skyldighet, en moder därigenom kan hafva att lika tillgodose alla sina barn, men af en sådan rätt följer ingalunda, att arfsrätten skall utsträckas äfven till »efter modernefränder». Grunden till arf efter sådana fränder bör icke vara annan än familjerätten, och detta band kan, enligt mitt förmenande, i rättsligt hänseende icke existera i andra fall, än där detta är tillkommit i den ordning lagen bestämmer rörande äktenskap eller de därmed jämställda kvasiäktenskapen. En utsträckning af arfsrätten till efter modernefränder skulle verka olyckligt och förryckande af hittills gällande rättsregler och kan lätt medföra konsekvenser, som på intet sätt äro önskvärda. Att vid lagstiftning låta endast känslan tala och göra intrång på i öfrigt rådande och godkända rättsprincipers område vore allt utom välbetänkt, och jag har därför icke kunnat låta denna lagstiftningsfråga passera utan att däremot göra min protest.

Jag tillåter mig att yrka bifall till min reservation och att sålunda Kungl. Maj:ts proposition måtte antagas, dock med uteslutande af orden »och modernefränder».

Herr statsrådet Berger: Den gamla frågan om oäkta barns arfsrätt synes nu hafva kommit i det läge, att man kan våga hoppas, att frågan nu skall lösas på ett för långa tider slutgiltigt sätt. Lagutskottet har tillstyrkt bifall Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, men tre ledamöter af utskottet hafva reserverat sig i den riktningen, att oäkta barn väl skulle få ärfva moder, men ej modernefränder.

Den föregående ärade talaren sade, att han för sin del måste grunda arfsrätten på familjebegreppet. Jag kan ej erkänna riktigheten af en sådan uppfattning, utan, såvidt jag förstår, bör arfs-

rätten grundas på blodsbandet, och med en sådan uppfattning måste jag finna det uppenbart, att oäkta barn böra ärfva såväl moder som modernefränder. Det synes mig vara en naturlig sak, att oäkta barn böra hafva precis samma rätt till arf efter sina modernefränder som äkta barn efter sina. Man får ej betrakta de oäkta barnen såsom bildande en lägre kast i samhället. De oäkta barnen äro nog i ganska många hänseenden ogynnsamt ställda; men likhet inför lagen bör tillerkännas dem så långt ske kan. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på ett särskildt fall, i hvilket saknaden af arfsrätt efter modernefränder för oäkta barn är synnerligen betänklig. Kan det, frågar jag, vara rimligt, att ett oäkta barn icke skall få ärfva sina oäkta syskon? Det få de oäkta barnen icke göra för närvarande, och ett så onaturligt förhållande komme att fortvara, om Riksdagen nu skulle bifalla reservanternas förslag och icke taga steget fullt ut och godkänna Kungl. Maj:ts proposition.

Jag anhåller att få erinra, att i Norge och Danmark oäkta barn äga arfsrätt efter sina modernefränder, äfvensom att vår äldre lagberedning i sitt förslag till ärfdabalk tillade oäkta barn, som ej aflats under moderns äktenskap eller i förbudna led, obegränsad arfsrätt efter moder eller hennes skyldmän. Och då denna fråga senast var före i Riksdagen, d. v. s. för två år sedan, beslöt Första Kammaren med den stora majoriteten af 81 röster mot 18 att ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga ett förslag till lag, som gifve oäkta barn arfsrätt äfven efter modernefränder. Jag tror ej, att någon anledning finnes för Första Kammaren att frångå den uppfattning, som kammaren för två år sedan med så stor majoritet biträdde.

Lagutskottet erinrar i slutet af sitt utlåtande därom, att vi äga lagbestämmelser sådana som de i kungl. brefvet den 17 oktober 1778, hvilka afse att hålla hemligt, hvem som är moder till ett oäkta barn; »man torde», fortsätter utskottet, »haft anledning vänta, att Kungl. Maj:t i samband med förevarande lagförslag fogat anstalt om ändring i nämnda lagstadgande». Med anledning häraf ber jag att få nämna, att frågan, huruvida det kungl. brefvet af den 17 oktober 1778 bör bibehållas i kraft, upphävas eller ändras, har varit föremål för utredning inom justitiedepartementet. Men frågan är mycket svårlöst. Å ena sidan står moderns intresse att få hemligheten om moderskapet bevarad och å andra sidan det oäkta barnets intresse att få veta sin moders namn samt att få taga arf efter modern. Jag skall emellertid, såvidt på mig ankommer, söka att få den väckta frågan om 1778 års bref så snart som möjligt fullständigt utredd och pröfvad.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Andersson, Axel Gustaf: Då, såsom herr justitieministern nyss framhöll, denna kammare år 1903 med den stora majori-

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.
(Forts.)*

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.
(Forts.)

teten af 81 röster mot 18 beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om arfsrätt för oäkta barn icke blott efter moder utan äfven efter modernefränder, hade jag tänkt mig, att lagförslaget i denna del nu icke skulle möta något allvarligt motstånd. Vi ställde oss då på deras sida, som ansågo, att oäkta barn böra tillerkännas verklig arfsrätt, och då fordrar väl konsekvensen, att denna rätt till arf bör omfatta alla dem, som på modernesidan äro arflåtare, och detta så mycket mer som efter nu gällande lag dessa modernefränder genom modern såsom arfledare hafva rätt till arf efter de oäkta barnen.

Icke sällan möta vi ju också i lifvet förhållanden, som göra, att de nuvarande bestämmelserna i lagen verka stötande. Justitieministern har nyss framhållit ett exempel. Jag ber att få nämna ett annat, hvilket för icke så länge sedan inträffade. En änka ägde en liten fastighet och bodde där med sin dotter och dennas dotter, som var oäkta. De sistnämnda bidrogo till det gemensamma boet, och det, som blef öfver af arbetsförtjänsten, lades i fastigheten för att göra densamma gravationsfri. Så dog först mellanlänken, modern till det oäkta barnet, och strax därefter mormodern. Den oäkta dotterdottern tillträdde fastigheten och den öfriga egendomen. Ingen gjorde invändning däremot; alla trodde, att det var rätt. Äfven bouppteckningsmännen upptogo den oäkta dotterdottern i bouppteckningen såsom den enda arvingen, och först då hon skulle söka lagfart å fastigheten, fick hon klart för sig, att hon icke ägde någon som helst rätt till egendomen, utan att denna skulle tillfalla några långt aflägsna släktingar till mormodern. Den, som då hade hand om lagfartsansökningen, frågade, om det verkligen kunde vara lag. Han fick till svar, att det var nog lag, men att det icke borde vara lag, och så vill äfven jag säga nu.

Det anmärktes, då skrivelseförslaget behandlades här i kam-maren, att ett lagförslag sådant som detta borde förutsätta särskilda bevisregler angående modersskapet. Jag vill ej säga, att icke detta påstående förtjänar allt afseende, men jag tror ej, att saknaden nu af dylika särskilda bevisregler bör föranleda ett afslag på lagförslaget, i synnerhet sedan preskriptionsbestämmelsen tillsatts.

Det torde väl icke ofta förekomma, att man söker bevisa ett modersskap, där ett sådant i verkligheten icke föreligger. Helt annorhunda vore det ju, ifall det gällde fadersskap. Dock vidhåller jag min redan i lagutskottet uttalade åsikt, att 1778 års bref, i hvad det angår rätt för moder att fördölja sitt modersskap, bör, om lagen antages, upphävas eller ändras.

Till slut skulle jag vilja säga några ord angående det borttagna undantaget för de oäkta barn, som äro aflade under moderns äktenskap eller i förbudna led. Då skrivelseförslaget behandlades, yttrade lagutskottets dåvarande högt ärade ordförande, att, om man ställde sig på den sidan, att oäkta barn borde hafva verklig arfsrätt, det vore inkonsekvent att bibehålla detta undantag, och jag gifver honom rätt däruti. Ty utgå vi från den prin-

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.*

(Forts.)

cipen, att lagstiftaren icke bör straffa barnen för föräldrarnas felsteg, lärer det icke finnas skäl för att detta undantag skall bibehållas. Det torde väl också egentligen vara en kvarleva från den tid, då man antog sedlighetslagarne fordra, att man icke kunde lämna någon som hälst förmån åt ett oäkta barn, en ståndpunkt, som numera lyckligtvis är öfvergifven.

Låt om oss, mine herrar, tillse, att vi i en humanitär fråga af denna räckvidd icke längre må stå tillbaka för vara stamfränder norrmän, danskar och tyskar.

Jag anhåller att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Billing: Förmodligen finnes här i kammaren ingen, som haft så många anledningar som jag att arbeta för uppnåendet af det syfte, som det nu föreliggande lagförslaget afser att vinna.

Vid de hundratals kyrkovisitationer, jag hållit, har jag haft till regel att alltid uppmana presterskapet att tillhålla mödrarna till oäkta barn att låta i kyrkboken göra sådan anteckning, som betryggar barnens arfsrätt.

När jag nu har sagt detta, finna herrarne däraf lätt, att jag icke har något att invända emot innehållet i den lag, som här nu är föreslagen.

När jag det oaktadt anser mig icke kunna yrka bifall till lagutskottets förslag, så beror det på ett helt annat skäl, än som förut här under diskussionen vid yrkandet å annat än bifall till utskottets hemställan anförts. Jag har den tillfredsställelsen att få det samma bestyrkt utaf lagutskottet och af den siste ärade talaren. Jag syftar på det kungl. brefvet af den 17 okt. 1778. Lagutskottet säger i slutet af sitt betänkande: »Man torde haft anledning vänta, att Kungl. Maj:t i samband med förevarande lagförslag fogat anstalt om ändring i nämnda lagstadgande.» Ja, det hade man i sanning haft skäl att vänta; man hade haft skäl att vänta, att detta lagförslag icke skulle hafva framkommit förrän i samband med förslag om upphäfvande af åtminstone 7:de momentet i nämnda kungl. bref. Man skulle kunna hafva medhunnit att utreda denna fråga, då den legat på Kungl. Maj:ts bord ända sedan 1898 på grund af en kyrkomötets särskilda skrifvelse. Och icke blott detta, utan frågan har legat under regeringens ögon alltsedan 1892, då förslag härom framställdes af 1890 års kyrkolagskommitté.

Då det kanhända här finnes ledamöter af kammaren, som icke hafva så noga reda på detta 1778 års bref och särskildt på dess 7:de moment, så anser jag böra för dettas innehåll redogöra. Det heter: »Kvinna, som vill å okänd ort framföda foster, må i sådant uppsåt lämnas ostörd utan någons åtal eller efterfrågan om hennes person eller tillstånd.» Denna tillåtelse har blifvit reglerad genom barnmorskereglementet af den 28 november 1856, däruti det föreskrives, att barnmorskan bör vid hemlig förlossning råda kvinnan att uppteckna sitt namn och sitt hemvist å ett papper, som af barnmorskan förseglat föreläggas en präst för dopförrättningen o. s. v. Prästen skall därefter försegla kuvertet, hvilket återlämnas

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.

(Forts.)

till barnmorskan, och hon i sin ordning skall återlämna det till modern. Däremot gifves icke någon som helst garanti för, att barnet en gång får detta dokument i sin hand, ej heller de, som om barnets fostran skola taga hand. Herrarne höra således, att det icke ens är föreskrifvet, att ett sådant här hemligt dokument skall finnas, utan modern bör tillrådas, heter det, att affatta ett sådant, och för öfvervakandet häraf finnes ingen annan högre auktoritet än barnmorskan. Och som sagdt, detta dokument skall sedan lämnas icke åt den, som tager hand om barnet, utan åt modern, och hon kan naturligtvis, om hon så vill, i nästa stund förstöra detta papper, eller, om hon icke gjort det, utan det ligger kvar efter hennes död, kan hvem som helst af hennes närstående helt enkelt rifva sönder papperet.

När detta kungl. bref tillkom, så kunde möjligen skäl finnas för detsamma, men säkert är, att tillkomsten af detta bref är en exponent för den slapphet i sedlighetsfrågor, som vid den tiden gjorde sig gällande. Jag tror icke, att det finns någon, som skall kunna förneka, att detta är ett rent af ohyggligt bref, ty hvad innebär det? Jo, det innebär, att en hel mängd barn skola komma hit till världen och sedan lefva sitt lif utan att ens kunna få reda på, hvem deras moder är. Vi beklaga dem, som kastas ut i verlden faderlösa, och man kan knappt nog lifligt beklaga dem, men ännu mera beklagansvärda äro de, som därtill kastas ut moderlösa i världen och aldrig få veta, hvad det vill säga att hafva haft en moder, ty dessa barn, som födas i hemlighet, de skiljas i de allra flesta fall från modern. Vid det stora barnhuset i Stockholm kunna herrarne närmare taga reda på, hur det förhåller sig med den saken. När jag sade, att dessa barn skickas ut moderlösa i världen, så är det i själfva verket ett eufemistiskt uttryck, ty moderlösa kallar man ju dem, som hafva förlorat sin mor, men som hafva kvar minnet af henne såsom sin barndoms största rikedom, men dessa stackars barn, som aldrig skola få veta, hvem deras mor är, och som dessutom under hela sitt lif bära på den ständigt naggande, plågande frågan: hvem kan manne min mor hafva varit, äro i sanning långt mera beklagansvärda. Låtom oss tänka, hvad det vill säga att hela sitt lif bära på en sådan börda.

Finnes det nu något skäl för att behålla ett sådant bref? Finnes det något skäl för att behålla ett sådant bref en enda dag längre?

Jag vågar påstå, att det icke finns något sådant skäl. Ja, jag vet nog, att det kan anföras allehanda skäl för brevets bibehållande, men det finns, enligt min mening, dock icke något skäl, som i någon mån kan mäta sig i vikt med de grunder, som anföras för upphäfvandet af detsamma.

Nu har af 1890 års kyrkolagskommitté yrkats, att åtminstone 7:de momentet af detta kungl. bref skulle upphävas, och 1898 års kyrkomöte har ingått till Kungl. Maj:t med begäran om upphäfvande af nämnda moment. Jag upprepar, att dessa sju år borde kunnat vara tillräckliga för att få detta moment borttaget och för att, om

nu ytterligare utredning anses behöflig, få denna utredning verkställd. Jag må vidare säga, att det förekommer mig, som om det numera icke blott vore i hög grad önskvärdt, utan att det rent af är nödvändigt, att detta bref upphäfves, såvida det lagförslag, som nu här föreligger, skall blifva lag. Om man icke upphäfver 7:de momentet af 1778 års bref, har man med detsamma gjort denna lag fullkomligt illusorisk i så godt som alla de fall, hvarom jag talat. Denna lag afser ju att betrygga oäkta barns arfsrätt efter moder och modernefränder, men så länge dessa barn skickas ut i världen, utan att det finnes möjlighet för dem att bevisa, hvilken deras moder varit, så kan denna lag icke blifva för dem tillämplig.

Vill man således ärligt och verkligen bereda de oäkta barnen arfsrätt, så måste man också upphäfva 1778 års kungl. bref, och förrän detta bref blifvit upphäfdt, anser jag icke, att en sådan lag som denna bör antagas.

Detta nu sedt från barnens berättigade anspråk. Men det är lika nödvändigt, synes det mig, att i sammanhang med denna lag upphäfva 1778 års bref med hänsyn till deras trygghet, som skola ärfvas. Det är tydligt, att man för att få ärfva skall bevisa sin släktskap.

Hittills har släktskap, d. v. s. det förhållandet, att man är barn till viss person, i allmänhet styrkts genom anteckning i kyrkboken, och detta är väl också det enda naturliga bevisnings-sättet. Om nu en hel mängd barn skulle kunna komma och säga: »vi äro släkt med den och den», fast det icke finns något vitsord därom i kyrkboken, öppnar man fältet för alla dessa insinuationer, trakasserier och penningutpressningar etc., som man har fruktat skola bli följden af en lag sådan som den här föreslagna. Om däremot hemliga födslar icke kunna förekomma, utan hvarje barn skall antecknas i kyrkboken vid sin moders namn, då blir bevisningen om släktskapen för de oäkta barnen densamma som för de äkta och vägen i allmänhet stängd för trakasserier, insinuationer och utpressningar o. s. v.

Det förekommer mig, som om det vore alldeles tydligt, att denna lag icke kan och icke bör träda i tillämpning, förrän det har blifvit bestämdt, att där icke få finnas barn, som icke kunna begagna sig af lagen, därför att det är medgifvet för deras mödrar att göra det så godt som alldeles omöjligt för barnen att kunna bevisa sin släktskap. Om bevisningen angående släktskap blefve den, som hittills varit den efter regel gällande, nämligen kyrkbokens vitsord, då vore saken klar och enkel och då vore också farhågorna för en sådan lag som denna undanröjda.

Då jag nu har denna uppfattning, och då jag önskar, att de oäkta barnen skola få den föreslagna arfsrätten, så har jag varit tveksam om, till hvilket slutyrkande jag skulle komma, Jag skulle helst velat föreslå en ändring i ingressen, så att där skulle stå icke blott: »med upphäfvande af förordningen af den 14 april 1866», utan äfven »med upphäfvande af 7:de momentet i kungl. brefvet af den 11 okt. 1778».

I valet emellan att yrka detta eller afslag vet jag icke, hvilket

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.*

(Forts.)

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.

(Forts.)

jag helst bör göra; jag tror dock, att det är ingen risk att yrka afslag, ty af ett afslag bör icke blifva någon annan påföljd, än att tågordningen vid utredningen angående upphäfvandet af 1778 års bref ökas.

Lagförslaget bör då kunna komma tillbaka nästa år, och på ett sådant uppskof bör ingen förlora något. Att återigen här sätta in i ingressen upphäfvandet af 7:de momentet i 1778 års bref vågar jag kanske icke, när herr justitieministern ju sagt, att ytterligare utredning är erforderlig. Därför får jag väl stanna vid att yrka afslag, hvilket — jag upprepar det — icke har den betydelsen, att jag icke önskar framgång åt det föreliggande lagförslaget, utan att jag vill påskynda den kungl. tågordningen med afseende å utredningen angående 1778 års bref.

På grund häraf, och då, som sagdt, ingen som helst risk är förbunden därmed, att denna lagfråga ännu ett år får vänta på sin lösning, ber jag att få yrka afslag på lagutskottets hemställan.

Herr statsrådet Berger: Jag ber att med anledning af herr Billings anförande få yttra några ord.

Han menade, att denna lag icke borde antagas eller träda i kraft, förän man kommit därhän, att efter upphäfvande af 1778 års bref alla barn blifvit antecknade i kyrkboken, så att man hade fullständig och klar bevisning om deras arfsrätt. Denna fordran innebär i själfva verket, att denna lag borde antagas först om några årtionden, då ju ifrågavarande anteckningar i kyrkboken endast kunna komma att afse de ännu ofödda släktena och ej den generation af oäkta barn, som nu finnes. Då arfsrätt enligt herr Billings mening skulle grundas enbart på anteckning i kyrkboken, skulle sålunda den nu lefvande generationen af oäkta barn fortfarande blifva utan arfsrätt.

De framtida anteckningarna i kyrkboken blifva för öfrigt aldrig fullständiga. Man får lof att komma ihåg, att äfven om 1778 års bref upphäfves, blir det naturligtvis så, att många mödrar föda barn under falskt namn, och att många mödrar, såsom hittills skett, antingen utom lands eller här i landet föda barn utan att för någon uppgifva sitt namn. Skall man då förmena dessa barn, som sålunda icke komma in uti kyrkboken, arfsrätt?

På grund af hvad jag anför, tror jag, att det icke är ett så intimt samband mellan 1778 års bref och den nu ifrågavarande lagen, som herr Billing velat göra gällande.

Herr Afzelius: Jag hade knappast tänkt, att jag skulle komma att yttra mig här i dag. Herrarne känna fullständigt mina tankar i denna fråga, sedan den förekom här för två år sedan.

Det råder ju ingen tvist om själfva principen. Alla, äfven talaren på västmanlandsbänken, erkänna det berättigade i denna arfsrätt. Men man sätter i fråga att begränsa den. När frågan sist här var före, yttrade jag — jag har protokollet här i min hand — att jag för min del skulle kunnat stanna vid att nu gifva

de oäkta barnen rätt till arf efter moder, icke efter modernefränder. Jag sade då, att det för mig framstod som nödvändigt, framförallt på ett sådant område som detta, att förfara med den största försiktighet, och att man icke borde gå längre, än att de åtgärder, man vidtog, uppbyres af en allmän rättsuppfattning; men jag erkände på samma gång, att det i och för sig var fullt rättvist och befogadt, att likaväl som modern är arflåtare hon äfven bör vara arfledare, att likaväl som nu modernefränder taga arf efter barnen, böra barnen taga arf efter modernefränder.

Denna kammare och jämväl Riksdagen har redan en gång förut godkänt ett lagutskottets yttrande, som gick ut på, att barnet skulle hafva arfsrätt icke blott efter moder, utan också efter modernefränder. Jag tror icke, att kammaren nu bör frångå denna ståndpunkt och pruta på detta, som skall gifvas. Och jag kan därför nu icke ansluta mig till det af reservanterna, herr Hedenstierna m. fl., gjorda yrkandet.

Kommer jag så till herr Billings yttrande, så får jag säga, att detta hos mig an slog en sträng, som lifligt vibrerar. Jag kan också därvidlag åberopa, hvad jag yttrade vid 1903 års riksdag, nämligen att man, om man erkänner denna arfsrätt efter modern, gifvetvis icke längre kan lämna 1778 års kungl. bref orubbadt och tillåta modern att alldeles förhemliga sitt modersskap. Det var därför också med en viss misstämning jag mötte denna kungl. proposition; jag ansåg, att frågan i det hela taget icke blifvit ställd på det bredare plan, där jag gärna velat se den.

Det är alldeles riktigt, som herr Billing säger, att det är en motsägelse uti detta, att, när man tillerkänner barnet arfsrätt efter modern, man samtidigt tillerkänner modern rätt att beröfva barnet denna arfsrätt genom att förhemliga modersskapet. Jag delar fullkomligt hans känslor med afseende å detta kungl. bref.

Men då jag hade att afgöra, huru jag borde ställa mig till förslaget, kom jag emellertid till det resultat, att jag icke kunde eller borde motsätta mig förslaget. Lifligt behjärtar jag visserligen de synpunkter, som göra det angeläget att i ett fall som detta hafva att tillgå en bevisning, som väl icke utesluter annan bevisning, men dock gifver en säker hållpunkt.

Den verkan, tillvaron af 1778 års bref kan medföra i afseende på möjligheten af trakasserier, tillmåter jag emellertid icke samma betydelse som den föregående talaren.

Hvad som däremot för mig varit af särskild vikt vid denna frågas bedömande är, att lagstiftningen på detta sätt komme att innehålla en antinomi, då nämnda bref icke är annat än en motsägelse mot hvad nu skulle stadgas. Men då här för mig främst saken ställer sig icke som en teoretisk, icke som en rent principiell fråga, utan som en praktisk fråga, så har jag stannat vid att biträda förslaget. Jag kan ju icke tänka mig annat, än att efter lagutskottets yttrande i motiveringen, efter den öfverläggning, som här i dag har ägt rum, ännu mera än förr 1778 års bref måste anses utdömdt.

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.*

(Forts.)

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.
(Forts.)

Herr justitieministern har ju också här förklarat, att frågan om nämnda brefs upphäfvande kommer att omedelbart göras till föremål för utredning. Hvad för öfrigt beträffar barnmorskereglementet, som herr Billing citerade, så är det ju en författning, som hvilken stund som helst bör kunna ändras.

Jag anser således, att denna sak icke behöfver utgöra något hinder för att en reform vidtages, som enligt mitt förmenande innebär endast den enklaste rättvisa. Visserligen bereda vi nu icke de oäkta barnen *full* rättvisa, det göra vi icke, men det är dock bättre att göra dem någon rättvisa än att icke göra dem rättvisa alls; och därför, herr talman, tänker jag för min del rösta för lagutskottets hemställan.

Herr Sörensson: Äfven jag ämnar rösta bifall till detta förslag, och jag gör det med fullaste öfvertygelse, men jag gör det också endast i den förhoppning, att så snart som möjligt ändring må ske i 1778 års kungl. bref, ty det kan icke kvarstå, om denna lag antages. Jag har dessutom en liten anmärkning att göra, nämligen att jag anser önskvärdt, att man underlättar bevisningen i fråga om hvem modern är.

Herr Billing sade nyss, att han vid visitationerna plögade ålägga prästerna att taga reda på mödrarna och låta dem anteckna sig som mödrar. Detta är nog godt och väl, men mödrarna äro rädda, man får nästan aldrig fatt i dem, och för närvarande går det så till, att, då en sådan stackars kvinna har födt ett barn, någon barmhärtig människa hjälper henne och går till prästen och anmäler det. Jag säger då till denna kvinna: uppmana modern, då hon blir frisk, att låta anteckna sig såsom moder till barnet. Ja, denna anmaning framföres nog i allmänhet, men modern kommer aldrig, och därtill kunna många förhållanden vara vållande. Härvidlag kunde man dock lätt råda bot på administrativ väg, ifall kungl. maj:t ville ålägga prästerna att i hvarje sådant fall från modern infordra skriftlig uppgift enligt ett af kungl. maj:t fastställt formulär, som kunde lämnas till den, som anmälde barnet, att öfverbringas till modern jämte en anmaning att anteckna sitt namn för att bevara sitt barns arfsrätt. Detta vore en enkel åtgärd, som utan tvifvel skulle bidraga i ganska väsentlig mån till att underlätta bevisningen med afseende å modersskapet till oäkta barn.

Jag skall icke yttra mig vidare, utan tager mig friheten att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Billing: Jag kan icke underlåta att med ett par ord besvara, hvad herr justitieministern nyss yttrade till svar å mitt första anförande. Hans argumentation kunde haft någon kraft, om den hade vänt sig emot hvad jag hade sagt, men då han nu vände sig emot något, som jag icke sagt, så synes det mig, som om den icke har någon vidare vikt. Herr justitieministern ansåg sig kunna tillbakavisa min argumentation mycket lätt, ty han oppo-

nerade emot mitt yttrande, som om jag hade påyrkat, att anteckning i kyrkboken skulle vara det enda bevismedlet. Detta har jag emellertid aldrig yrkat. Mitt yrkande afsåg upphäfvandet af 1778 års bref, men det innebär icke, att kyrkboksanteckningen skulle vara det enda bevisningsmedlet. Hvad jag i det hänseendet nämnde, var något som herr justitieministern omöjligen kan förneka, nämligen att, om det blefve, såsom jag föreslagit, kyrkbokens vittnesbörd i de allra flesta fall skulle blifva det afgörande beviset för släktskap. När jag nu icke har sagt och icke har yttrat, att kyrkboksanteckningen skall vara det enda bevisningsmedlet, så förfaller tydligen herr statsrådets argument, att genom ett bifall till mitt förslag alla de före lagens tillkomst i hemlighet födda barnen skulle ställas utanför arfsrätten. Det är ju tydligt, att de hittills födda oäkta barnen därigenom skulle komma i samma situation som genom ett bifall till det kungl. förslaget, men alla här-efter födda barn skulle komma i en vida bättre situation. Mitt förslag tager ingenting ifrån de hittills i hemlighet födda barnen, men gifver åt dem, som här-efter födas, klart, redigt och bestämdt den rätt, som det kungl. förslaget säger sig vilja bereda barnen.

Det andra skälet, som herr statsrådet anförde emot mig, var, att genom ett bifall till hvad jag yrkat, man i alla fall icke skulle kunna undvika, att en hel del mödrar föda barn under falskt namn, och dessa barn skulle komma i samma situation som de stackars barn, som nu äro i hemlighet födda. Nej, ingen människa kan alldeles förhindra förfalskningar, men det är dock en väsentlig skillnad, om den ohyggliga anordning, som nu gäller, hädanefter kommer att hvilas endast på enskilda människors åtgöranden och förfalskningar, eller om ohyggligheten fortfarande skall hvilas på ett kungl. bref.

En sak är, om lagen tillåter det, och en annan är, om människor trots all lag begå brott.

Herr Afzelius medgaf riktigheten af hvad jag sagt därom, att antagandet af denna lag med nödvändighet skulle kräfva en förändring af 1778 års bref, och han har sagt så också förut. När nu hvarken från utskottets eller statsrådets eller herr Afzelii sida förnekats, att min argumentation är riktig, då jag sagt, att 1778 års bref måste upphävas, för att denna lag skall kunna få full kraft, så hemställer jag till herrarne, om det icke är skäl att kräfva upphäfvandet af 1778 års bref på samma gång, som lagen antages.

Jag har redan förut nämnt orsaken, hvarför jag lägger vikt på, att detta sker, innan lagen antages, nämligen att jag fruktar, att upphäfvande af 1778 års bref eljest kan komma att undanskjutas. Frågan har nu, som jag nyss nämnde, hvilat på bordet i tretton år med alla sina talande skäl utan att hafva blifvit beaktad.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Grefve Hamilton: Blott ett par ord! Sedan den åsikt, som förr gjorde sig gällande, att det vore omoraliskt, som det hette,

*Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.*

(Forts.)

Lagförslag
om oäkta
barns arfs-
rätt.

(Forts.)

låta de oäkta barnen få ärfva, att arf vore en familjerätt och att de oskyldiga barnen skulle straffas för moderns felsteg, är numera dess bättre öfvervunnen, och man är beredd att gifva rättvisa åt dessa oäkta barn, söker man stjälpå förslaget på formella skäl.

Jag delar visserligen fullkomligt den uppfattning, som herr Billing har uttalat, därom, att 1778 års kungl. bref bör upphävas, ty det är en skamfläck att hafva ett sådant stadgande, hvilket rent af underlättar osedligheten. Dock kan jag icke finna, att detta kungl. bref bör kunna hindra Riksdagen att antaga det nu föreliggande lagförslaget, Herr Billing säger, att lagen då icke skulle kunna tillämpas. Jo, mine herrar, lagen kan åtminstone tillämpas i de allra flesta fall, och det vore väl orättvist, då vi nu alla hafva klart för oss, att oäkta barn böra ärfva sin moder, om också blott under ytterligare ett enda år så ej skulle kunna ske. Om, såsom herr Billing önskar, frågan uppskjutes ett år, skulle det kunna inträffa, att barn, hvars moder dog under detta år, icke skulle få ärfva, och detta vore ju icke rättvist Utaf denna anledning ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Häri instämde hans excellens friherre *von Essen*.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Hedenstierna*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som angåfves i den af honom m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; och 3:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande bestämmelser rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka m. m., prästgård samt tingshus och häradsfängelset.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tio särskilda, inom Andra Kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, n:is 7, 8 och 9 af herrar *C. G. Johansson* i Aflösa och *J. W. Bengtsson* i Häradsköp, n:o 17 af herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:is 35, 36 och 37 af herr *O. N. Olsson* i Heden samt n:is 43, 44 och 45 af herr *J. Bengtsson* i Bjärnalt, hvilka samtliga motioner afsågo i enahanda riktning gäende och på samma grunder stödda ändringar i gällande bestämmelser rörande vissa slag af allmänna byggnader, nämligen kyrka med hvad därtill

hörer och särskild sockenstufva, prästgård samt tingshus och häradsfängelse.

Herr Trygger: Jag tillåter mig hemställa, att betänkandet måtte föredragas punktvis, men med rättighet för hvar och en att vid första punkten yttra sig om betänkandet i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte, i anledning af ofvan omnämnda motioner n:is 7, 35 och 43, för sin del antaga följande

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.*

Lag

angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad därtill hörer, så ock af särskild sockenstufva.

Med upphäfvande af lagen angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad därtill hörer, så ock af särskild sockenstufva den 30 juni 1899 förordnas som följer:

Kyrka med klockstapel, kyrkomur och annat, som till kyrka hörer, så ock sockenstufva, skola, där icke annorlunda är särskildt förordnad, uppehållas och byggas på deras kostnad, hvilka inom församlingen erlägga kommunalutskylder, efter åsatt fyrktal; dock vare de, hvilka äga åtnjuta de genom prästerskapets privilegier förunnade förmåner, ej skyldiga att i den kostnad deltaga i vidsträcktare mån, än som med samma privilegier må vara förenligt.

Herr Hedenstierna: Då denna fråga var före vid förra årets riksdag, yttrade sig dåvarande ordföranden i lagutskottet i frågan dels ur formell synpunkt och dels ur rent saklig. Den af honom omnämnda formella synpunkten gick därpå ut, att genom ett slags kompromiss vid föregående behandling af denna fråga, då 1899 års lag antogs, det öfverenskommits, att man icke under den närmaste tiden skulle göra någon vidare ändring i denna lag. Den andra och mera sakliga synpunkten, han då utvecklade, var den, att när en del af en församlings inbyggare voro fastighets-egare och en del skattade endast för löst kapital eller för inkomst af arbete, de icke borde jämställas med hvarandra, utan att, då fastighetsegarne hade mera intresse af dessa angelägenheter, de också borde deltaga i byggnadsskyldigheten efter detta sitt större intresse, och därför andra skattdragare icke hafva mera än hälften så stor byggnadsskyldighet som fastighetsegarne.

Jag instämde då i hvad lagutskottets ärade ordförande anförde samt tillade särskildt med afseende å skyldigheten att bygga prästgård den omständigheten, att lagen om tillsättande af prästerliga

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

tjänster den 26 oktober 1883 i 26 § 1 mom. innehåller, »att röst-rätt, som tillkommer någon för andra beskattningsföremål än jordbruksfastighet, icke må åtnjutas för mera än en femtedel af det röstetal, hvilket eljest bort tillkomma honom enligt den för omröstning å kyrkostämman gällande röstgrund», och jag uttalade då som min uppfattning, att så länge sådana skattdragande icke hade samma rätt vid val af präster som fastighetsägare hade, så vore det orättvist, om de i samma grad skulle deltaga i byggnadsskyldigheten som dessa senare. Jag står fortfarande kvar på samma ståndpunkt som då och yrkar därför bifall till reservationen i denna del, d. v. s. afslag på utskottets betänkande.

Grefve von Rosen: Herr grefve och talman, mina herrar! Gentemot hvad den sist ärade talaren nyss anfört ber jag att få yttra några ord.

Till en början vill jag då erinra om den utveckling, som lagstiftningen på nu ifrågavarande område undergått. Före antagandet af 1862 års kommunallagar utgick skatt inom kommun och skedde omröstning i kommunala angelägenheter efter mantal. Genom nämnda lagar bestämdes åter, att skatt skulle utgå efter fyrktal. Emellertid beräknades till en början skatten för byggande af kyrka, prästgård och tingshus efter en särskild grund. Det dröjde dock ej länge, innan man gjorde framställning om att sistnämnda skatt skulle utgå efter samma principer som skatter i öfrigt. På grund af Riksdagens beslut utfärdades under åren 1885 och 1887 särskilda författningar, hvarigenom det bestämdes, att i kostnaden för uppförande och underhåll af ifrågavarande byggnader fastighet skulle deltaga efter hela samt öfriga beskattningsföremål efter en fjärdedel af derå belöpande fyrktal. Genom senare författningar af 1899 och 1900 ändrades detta därlän, att andra beskattningsföremål än fastighet skulle deltaga efter hälften af fyrktalet. Sedermera hafva vid upprepade tillfällen motioner väckts därom, att man skulle taga steget fullt ut och tillämpa samma grund för denna beskattning som för den kommunala beskattningen i allmänhet. Frågan härom var senast före vid sista riksdagen, men förslaget föll då. Såsom den näst föregående talaren berörde, anfördes då mot den ifrågavarande förändringen dels ett formellt skäl, dels också sakliga skäl. Från formell synpunkt framhölls, att, när frågan vid 1899 års riksdag debatterades i lagutskottet, utskottets ledamöter voro af olika åsikter, i det somliga ville införa full likställighet mellan fastigheter och andra beskattningsföremål i förevarande afseende, medan åter andra ville bestämma beskattningsplikt för andra beskattningsföremål än fastigheter till att beräknas efter hälften af fyrktalet, samt att beslutet då tillkommit genom en kompromiss. Denna kompromiss kan väl vara bindande för de herrar, som då voro ledamöter i lagutskottet och deltog i beslutet, men det torde icke kunna hindra Riksdagen att taga frågan i förnyadt öfvervägande efter de sakliga skäl, som föreligga. Jag tror sålunda, att detta

formella skäl i själfva verket ej bör tillmätas en så särdeles stor betydelse.

Hvad de sakliga skälen beträffar, har det yttrats, att fastigheter uti en kommun hafva större intresse utaf sådana kommunala byggnader som kyrka, prästgård och tingshus, än det lösa kapitalet, som mer tillfälligtvis kommit in i kommunen. Man kan fråga sig, om det verkligen är så och om icke i själfva verket de, som skatta för andra föremål än fastighet, uti kyrkliga ärenden hafva precis samma intresse som fastighetsägare, och likaså måste man fråga sig, om icke fastighetsägare och andra skattdragande hafva samma intresse af att lagskipningen upprätthålles och af att det finnes någon lokal, där rättsskipningen handhafves. Vidare har det nämnts, att det kunde hända att ett löst kapital flyttade öfver från en socken till en annan. Ja, det kan hända, men det kan icke i och för sig utgöra någon anledning till skattefrihet eller skattelindring, ty då borde väl, med afseende å kommunala skatter i allmänhet, kommunallagarne ändras därhän, att de, som skatta för andra föremål än för fastighet, skola åtnjuta någon lindring i skatten; men ett förslag därom skulle säkerligen mötas med ett alldeles bestämdt afslag, och hvad som gäller med afseende å kommunala skatter i allmänhet bör väl också gälla med afseende å den nu ifrågavarande skatten. Slutligen har det anförts, att vid prästval på landet fastighetsägare hafva större rösträtt än de som skatta för öfriga föremål. Det är sant, att så är, men vid valet mellan att ställa den nu föreliggande lagstiftningen uti öfverensstämmelse med prästvalsförordningen, som ju måste erkännas vara ganska föråldrad, eller med kommunallagarna i allmänhet, så får man väl föredraga det senare alternativet. Bättre än att bibehålla en oegentlighet därför, att det finnes andra oegentligheter på annat håll, synes det vara att afhjälpa den ena oegentligheten först och den andra sedan.

Ur principiell synpunkt sedt måste man också anmärka, att man antingen bör låta fastigheter ensamt betala nu ifrågavarande skatt och låta andra beskattningsföremål gå därifrån fria, eller också bör man låta samma grund gälla för alla beskattningsföremål. Om man däremot bestämmer, att ägaren af fastighet skall skatta för hela sitt fyrktal och andra skattdragande efter en viss bråkdel af fyrktalet, så kommer man in på godtycket, antingen det är efter en fjärdedel, en tredjedel eller hälften af fyrktalet, man låter sistnämnda skattdragande deltaga.

Jag kan sålunda icke annat än tycka, att lagutskottet har fullkomligt rätt, då utskottet säger, att det föreligger fullgiltig anledning för likställighet mellan olika skattdragande uti ifrågavarande hänseende. Både rättvisa och billighet samt hänsyn till önsklig konsekvens i lagstiftningen synas påfordra en ändring i den af motionärerna angifna riktning, och jag ber därför att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)

Grefve Lewenhaupt: Jag har icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet och har låtit anteckna detta i utskottets utlåtande. Men hade jag deltagit i behandlingen af frågan, så skulle jag säkerligen hafva förenat mig med reservanterna.

Det af lagutskottet framlagda förslaget är, synes det mig, en gärd åt opinionen och icke af något verkligt behof påkalladt. Det ser ut som om vi icke skulle vara nöjda med det steg, som i 1899 och 1900 års lagar togs i mera liberal riktning, utan att man nu ville taga steget fullt ut för likställighet mellan samtliga beskattningsföremål i nu förevarande hänseende samt sålunda låta inkomst af kapital och arbete få samma uttaxering som fastighet. Jag antager, att denna princip nog i framtiden kommer att vinna tillämpning, sedan en hel del oegentligheter i våra bestämmelser om fastighets-taxering blifvit utjämnade, och då skall ej heller jag hafva något emot att gå med på hvad som föreslås i nu föreliggande lagförslag. Men om vi se på bevillningsstadgans bestämmelser och taga i betraktande det sätt, hvarpå desamma tillämpas, så tror jag, att däri finnes ett alldeles tillräckligt skäl för att nu bida med den ifrågasatta lagstiftningen och låta nuvarande förhållanden en tid gälla, tills man vunnit erfarenhet. Fastighetsägare åtnjuta nämligen vid beskattningen stora fördelar. Så beräknas i allmänhet icke vid taxeringen af en fastighet värdet af inventarierna och härjämte taxeras fastigheter oftast mycket lågt, något som i synnerhet gäller i de delar af vårt land, där fastighetsägarna hafva inkomster af sina skogar. Då må man ej undra på att de, som skatta för annan inkomst än af fastighet, skulle knorra, om de nu på en gång skulle likställas med fastighetsägare. Härjämte har jag ett annat skäl att anföra mot den ifrågasatta lagstiftningen. Enligt våra kommunallagar kan ju en större uttaxering lätt beslutas. Om man nu t. ex. tänker sig, att en kommun består af ett flertal fastighetsägare, som beträffande de beslut som kunna fattas på kommunalstämma beträffande uttaxering af utgifter alldeles hafva öfvertaget, och ett mindre antal sådana personer, som betala skatt för kapital och arbete, och det föreslås någon stor reparation af en kyrka eller prästgård, så är det mycket lätt för dem, som hafva makten, att besluta, att utdebitering af de härför erforderliga kostnaderna skall äga rum under några få år just därför, att de äro medvetna om, att inkomsttagarne endast tillfälligtvis uppehålla sig inom kommunen. Dessa senare komma då att drabbas af en öfvervägande stor kostnad, som under den korta tid de vistas i kommunen kan blifva ganska kännbar. Jag kan sålunda äfven på grund af detta skäl ej vara med om den nu föreslagna lagen, då därigenom en ganska stor orättvisa skulle begås i vissa fall mot dem, som skatta för kapital och arbete. Fastighetsägarna sitta ju alltid kvar på sina fastigheter, de hafva i första hand fördelar af ifrågavarande byggnader och de böra därför också i första rummet drabbas af de kostnader, som kunna för dessa erfordras. Jag ber därför i likhet med reservanterna att få yrka afslag på lagutskottets förslag.

Herr Sandqvist: Herr grefve och talman, mina herrar! Det förekommer stundom ärenden här i riksdagen, om hvilka man med skäl kan säga, att de blifvit så pass genomdebatterade, att det knappast finnes något nytt att säga angående dem; och den fråga, som här föreligger till behandling, synes vara af denna beskaffenhet.

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagutskottet år 1904 har i sitt utlåtande beträffande denna fråga anført, att enligt dess uppfattning fullgiltiga skäl för en fullständig likställighet mellan samtliga beskattningsföremål uti ifrågasvarande hänseende föreläge, då det nämligen, så vidt utskottet kunnat finna, icke gäfves någon i sakens egen natur grundad anledning, hvarför fastigheter borde hafva sig ålagd en drygare börda härutinnan än öfriga beskattningsföremål. Detta synes mig vara en obestriddlig sanning, och jag har icke hört att någon verkligen kunnat vederlägga densamma.

Den siste ärade talaren anförde, att det var mera en gärd åt opinionen än något verkligt behof, som kunde föranleda till att föreliggande lagförslag komme att antagas. Ja, om det är en gärd åt opinionen, är det dock en gärd åt en fullgiltig och berättigad opinion.

Vidare sade samme talare, att bevillningsförordningens bestämmelser med afseende å fastighetstaxeringen skulle föranleda därtill, att fastigheter borde vidkännas en större utgift för nu ifrågasvarande byggnader än andra beskattningsföremål. Men jag tror ej, att man kan draga denna slutsats. Orättvisan, om det förefinnes någon sådan med afseende å taxering af fastighet gentemot andra beskattningsföremål, är någonting, som är en följd af beskattningslagarnas lydelse och tillämpning och bör ej inverka på denna fråga.

Då således efter mitt förmenande det icke anförts något skäl, som kan rubba den riktiga grunden för lagutskottets uttalande, och ingenting är anfördt, som kan verka afgörande för bifall till reservationen, så tager jag mig friheten att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sörensson: Jag skall taga mig friheten att i motsats mot den föregående ärade talaren yrka afslag å utskottets förslag, och jag tror mig kunna anföra något så när giltiga skäl för mitt yrkande. Det beror naturligtvis på subjektiv uppfattning, om det nuvarande tillståndet anses rättvist eller icke, så att därom kan man tvista. För min del skall jag till en början be att få hänvisa till den omständigheten, att nu gällande lagar så nyligen som under åren 1899 och 1900 tillkommit, och att det därför åtminstone borde dröja några år ännu, innan man vidtager någon förändring. Att låta andra beskattningsföremål i lika grad som fastigheter bekosta ifrågasvarande byggnader synes mig åtminstone obilligt. Lagutskottet och motionären hafva endast framhållit två skatteobjekt, nämligen fastigheter och kapital. Det finnes ett tredje och det är den stora mängden af arbetare, näringsidkare

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
n. m.
(Forts.)

och små löntagare, t. ex. folkskolelärare, skraddare och skomakare, som finnas i hvarje församling och som hafva en liten inkomst på några hundra kronor, hvarför de skatta.

Gäller frågan kyrkobyggnad, så fördelas väl i allmänhet kostnaderna på en längre följd af år. Då blir bördan något så när dräglig, ehuru den ändock kan kännas ganska tung för dessa små inkomsttagare. Enahanda är förhållandet med prästgård. Men kommer jag så till tingshusbyggnad, så veta herrarna, att, då kommunallagarna stiftades, man glömde eller åtminstone förbisåg behovet af något som man kunde kalla häradsstämma. Häradet fick nämligen ingen representation. Dess medlemmar kunna alltså ej, såsom församlingens och kommunens, fatta och vinna fastställelse å beslut om upptagande af lån ställdt på längre återbetalningstid. Göres framställning hos Kungl. Maj:t, så får man i allmänhet det svaret att från Kungl. Maj:ts sida möter intet hinder för lånets upptagande, men detta är ej detsamma som att Kungl. Maj:t ger tillstånd därtill. Följden häraf blir, att man ej vågar upptaga något sådant lån på längre afbetalningstid utan får nöja sig med att beloppet utdebiteras genast. Jag har här egen erfarenhet att åberopa. I den trakt, där jag bor, beslöts uppförande af en tingshusbyggnad, hvarför kostnaden, då tingshuset skulle ligga i stad och därför stora anspråk ställdes på dess beskaffenhet, steg till ett belopp af bortåt 90,000 kronor. På hvarje fyrk utdebiterades häraf ungefär 20 öre. Om nu en arbetare hade t. ex. 1,000 kronor i inkomst och åsatts 55 fyrk, fick han betala mellan 10 och 11 kronor för detta ändamål. Detta är ju en ganska kännbar uppoffring. Kanske flyttar han ganska snart ur församlingen, och så har han på en gång fått helt bidraga till ett tingshus, som skall stå under en lång följd af år. Det blir sålunda obilligt om de små skattdragarne skola bidraga med mera än nu är bestämdt, d. v. s. efter hälften af fyrktalet. Detta angående tingshusbyggnad.

Hvad beträffar prästgård är det åter mycket sannolikt, att snart kommer att vidtagas någon åtgärd för reglering af prästerskapets löneförmåner och då kommer utan tvifvel förhållandet beträffande prästgårdsbyggnader att undergå en mycket väsentlig förändring. Det borde därför kunna anstå med förändringen till dess om några år frågan om ny löner reglering för prästerskapet blifvit afgjord. Jag anser därför, att frågan om en förändring af nu gällande lagar om skattebidrag till alla de ifrågavarande byggnaderna gärna kan anstå och får därför, herr greve och talman, yrka afslag å lagutskottets utlåtanden.

Greve Hamilton: Jag hade ej begärt ordet i denna punkt, om icke, då jag förlidet års riksdag yrkade bifall till lagutskottets med innevarande års öfverensstämmande förslag rörande underhåll och byggande af tingshus, hufvudskälet för afslag var, att kammaren redan hade afslagit det i denna punkt innefattade lagförslaget. Förgäfvos har jag väntat att från reservanternas

sida få höra några, om icke tungt vägande, så åtminstone giltiga skäl för bibehållande af hvad som nu gäller i fråga om utgörande af skatt för underhåll och byggnad af tingshus samt kyrka och prästgård.

En aktad talare på västmanlandsbänken har framhållit, att fastigheterna i beskattningsafseende intaga en gynnsammare ställning än andra skatteobjekt. Jag tror emellertid, att så icke är förhållandet. Något sådant äger möjligen rum i fråga om sådana fastigheter, som ej graveras af några inteckningar, såsom kanske fideikommiss, men i de flesta fall torde tvärtom fastigheterna vara mindre bärkraftiga än andra skatteobjekt. Inkomsttagarne af kapital och arbete betala ju nämligen skatt för hvad de i verkligheten förtjäna, men fastighetsägarna få erlægga skatt äfven för sin gäldbelastade fastighet och äga ej rätt att göra afdrag för räntan å i fastigheten intecknade skulder.

Såvidt jag kan se, finnes ej heller något annat skäl, hvarför en fastighetsägare skulle betala mera af skatten för nu ifrågavarande byggnader än annan inkomsttagare. Man kan icke, såsom här anförts, såsom ett sådant skäl framhålla, att fastighetsägaren har mera nytta af dessa byggnader än en annan skattdragande. I fråga om tingshus torde förhållandet vara tvärtom, ty de, som hafva största nyttan däraf, äro väl handelsidkarne, då ju de flesta mål, som förekomma, äro krafsmål.

För har det kanhända varit tämligen likgiltigt, huru denna skatt utgått, då väl i regel på landsbygden fastigheterna varit det hufvudsakliga skatteobjektet. Men härutinnan har, åtminstone i många landsdelar, en förändring ägt rum. I den ort, där jag bor, finnes det exempelvis församlingar, där för ett 20-tal år sedan fastigheterna voro det enda skatteobjektet och där det å fastighet satta fyrktalet nu endast utgör en fjärdedel eller femtedel af hela kommunens. För att något sådant skall inträffa, behöfs det blott, att inom en kommun en sockerfabrik uppföres eller annan industri där börjar idkas, hvilken drager med sig en hop annat folk än fastighetsägare.

Den siste ärade talaren talade om de små skattdragande. Ja, mina herrar, men sådana små skattdragande finnas ej endast bland inkomsttagarne, utan äfven bland fastighetsägarna och i regel tror jag, att inkomsttagarne icke äro de små, utan de mest bärkraftiga. En kraftigt bidragande orsak till att ett tingshus behöfver utvidgas är ofta, att inom tingslaget uppkommit något stationssamhälle och att folkmängden därigenom kommit att ökas. Men vid dessa samhällen är det i allmänhet industri- och näringsidkare, som äro bosatta, och dessa äro således orsaken till att häradet eller tingslaget måste vidkännas kostnader för om- eller nybyggnad af tingshus.

Det synes mig, som om alla skäl tala för att icke fastigheter skola hafva en ogynnsammare ställning i nu ifrågavarande afseende än andra skatteobjekt, utan snarare tvärtom, då de ju med afseende

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.

(Forts.)

å tingshus borde vara mindre belastade af skatt. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Det finnes nog knappast någon ämbets- eller tjänsteman inom riket, som skulle i afseende å sin beskattning för aflöning drabbas hårdare af de nu föreslagna lagarna än landshöfdingen i Skaraborgs län, eftersom han är den ende landshöfding, som är bosatt inom en landskommun. Men detta oakadt kan jag icke annat än biträda lagutskottets hemställan, ty utskottets betänkande innebär enligt min mening tillämpningen af en oomtvistligt riktig grundsats, den nämligen, att vid beskattning skall enhver deltaga efter sin skatteförmåga, och skatteförmågan är ju eller åtminstone bör ju i hvarje fall anses vara riktigt uttryckt genom det åsatta fyrktalet.

Det enda verkliga skäl, som efter min uppfattning skulle kunna åberopas till stöd för det nuvarande tillståndet och det, som förut varit, är, att de nuvarande fastighetägarne förvärfvat sina fastigheter, belastade med den ifrågavarande skattskyldigheten, och således icke hafva någon juridisk rätt att blifva därifrån befriade. Denna skattskyldighet måste ju, åtminstone teoretiskt taget, hafva verkat till nedsättning af köpeskillingen och det för fastigheten beräknade värde, när den gått i arf. Det kan ju ej förnekas, att detta är en sanning, och därför har man också gått så småningom till väga med dennas utjämning. Till en början var jordbruksfastighet ensam den beskattade, därefter blef det på 1880-talet ändradt därhän, att andra beskattningsföremål deltog efter en fjärdedel och sedermera efter hälften af fyrktalet. Mig synes, att tiden nu är inne att taga steget fullt ut och i hela dess omfattning tillämpa den obestriddligt riktiga grundsatsen.

Ett annat skäl mot den ifrågasatta förändringen skulle ju kunna vara, att jordbruksfastigheter i allmänhet, för fastighetskreditens skull, äro lägre taxerade, än de borde vara, men detta motväges dels däraf, att fyrktalet åsattes fastighet efter högre beräkningsgrund, än hvad som är förhållandet beträffande andra beskattningsföremål, dels också däraf, att, såsom en föregående talare anmärkt, det icke göres något afdrag vid beskattningen för den skuld, som belastar jordbruksfastighet.

Vidare har man hört det skäl oupphörligt upprepas, att fastighet skulle hafva ett mera stadigvarande intresse beträffande ifrågavarande byggnader än andra skatteobjekt. Jag har egentligen aldrig fått veta, hvori detta stadigvarande intresse skulle bestå. Mig synes, att, när man, såsom exempelvis förhållandet är med mig, i 25 år varit medlem af en landskommun utan att vara jordägare, man har fullkomligt lika stadigt intresse uti nu förevarande afseende som någon fastighetsägare inom kommunen. Åtminstone känner jag det så, och jag anser, att jag har rätt att tro detsamma gälla äfven alla andra löntagare och skattdragande för annan inkomst än fastighet, äfven om deras skattebelopp äro mindre än mitt. Detta stadiga intresse skulle väl under sådana förhållanden

ligga uti hvad som uttrycktes vid förra riksdagen så, att fastigheten ligger där den ligger, men att kapitalet är mera rörligt och kan flytta. Men likaväl som det kan hända en löntagare eller kapitalist, att han först bor i en socken och då får betala bidrag till byggnad af kyrka samt sedan flyttar till en annan socken och då får deltaga i kostnaderna för sådan byggnad därstädes, likaväl kan precis detsamma hända en fastighetsägare. Ty det är väl icke gifvet, att en fastighetsägare under hela sitt lif skall vara fastlåst i den kommun, där fastigheten ligger. Han kan sälja sin fastighet, flytta till en annan kommun och hafva den oturen, att där pågår kyrkobyggnad. Således finner jag icke heller detta skäl hållbart.

På grund häraf får jag alltså för min del yrka bifall till utskottets betänkande i den nu föredragna punkten.

Herr Billing: För något mindre än ett år sedan förelåg ett betänkande, alldeles likartadt med detta, till kammarens pröfning. Af de däri framlagda tre lagförslagen afslog kammaren utan diskussion och utan votering det första förslaget, afslog likaså utan diskussion och utan votering det andra förslaget; och beträffande det tredje förslaget var där visserligen en liten diskussionsunge, men äfven det förslaget afslogs utan votering. Under sådana förhållanden skulle man väl kunna vänta, att kammaren äfven i dag skulle afslå dessa lagförslag, då lagutskottet icke ens försökt att anföra något nytt skäl för sitt yrkande.

Lagutskottets ordförande vid sista riksdagen anförde vid frågans behandling då två skäl emot förslagen. Han erinrade nämligen först, att den nuvarande fördelningen af denna börda icke var äldre än från åren 1899 och 1900, samt att den då hade tillkommit på grund af en kompromiss. Han var säkert rätte mannen att tala om detta, ty han, antar jag, var den, som uppgjort kompromissen. Det andra skälet, han anförde, var det, att det rörliga kapitalet icke hade samma kommunala intresse som det, hvilket är knutet vid fastighet; och det lär väl ej kunna förnekas, att däri ligger en sanning.

Ehuru jag nu med synnerlig uppmärksamhet följt diskussionen, har jag ej fått höra några nya skäl, som skulle tala för förslaget — de uppträdande talarne ha nöjt sig med att söka bemöta de skäl, som anförts *mot* förslaget, men några nya skäl *för* förslaget hafva icke hörts. Jo, en talare antydde dem verkligen, greve von Rosen; han sade, att »rättvisa, billighet och konsekvens tala för förslaget». Ja, är det så, då skall förslaget bifallas; men var god visa mig, att rättvisa, billighet och konsekvens tala för förslaget! Jag vågar bestrida det; jag vågar påstå, att hvarken rättvisa, billighet eller konsekvens detta gör. Detta tycka herrarne kanske vara ett djärfvt påstående, men jag står för det. Rättvisa, hvad vore det för rättvisa? Ja, det skulle väl vara den, som antydes med termen »likställighet». Men likställighet och rättvisa äro icke identiska begrepp; likställighet kan vara den argaste orättvisa. Då fråga är om

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)

beskattning, så, om man skulle börja anordna den a novo, skulle möjligen likställigheten vara rättvisa. Men här gäller det en förändring af hvad som är; och en förändring i beskattningen är något, som måste betraktas historiskt. Ingen kan öfvertyga mig om, att man helt enkelt kan förklara alla äldre beskattningsgrunder orättvisa och i stället för dem fastslå som grund den abstrakta likställigheten. Och jag vågar förresten påstå, att äfven om det gällde att skriva skattelagar a novo, oafsedt den historiska utvecklingen, så skulle man vara mycket omodern, om man satte likställigheten såsom den enda afgörande beskattningsgrunden. Man har kommit till en annan uppfattning; i stället för att fordra likställighet, fordrar man, att hvar och en skall skatta efter sin skatteförmåga. Vår inkomstskattelag lär väl visa, att numera ej gäller den satsen, att alla fyrkar skola lika beskattas; man har öfvergifvit den abstrakta likställigheten för satsen: skatt efter skatteförmågan.

Vidare sades det, att billigheten kräver den föreslagna förändringen. Kräfde rättvisan det, behöfde man ej åberopa billigheten; men jag förmodar, att man hade litet dubier om rättvisan, och därför lade man till talet om billighet. Billigheten lär väl bjuda, att den, som orkar mest, får bära mest. Men då frågar jag, om herrarne verkligen vilja påstå, att de, som skatta för inkomst af arbete, i flertalet af våra kommuner orka bereda fastighetsägarna lindring i denna beskattning. Hvad är det för folk, som skulle hädanefter drabbas hårdare af denna skatt? Herr Sörensson nämnde det nyss; det är små handtverkare och handlande och så tre storkaxar i hvarje församling — folkskolläraren, klockaren och prästen. Det är de, som skola tagas för hufvudet; det är deras inkomster man så väl känner och därför till sista krona kan beskatta. Nu skulle billigheten kräva, att man toge högre skatt af dem, därför att de orka med den bättre än fastighetsägarna. Jag tror icke, att billigheten kräver sådant.

Slutligen skulle konsekvensen fordra denna förändring, sades det. Hvilken konsekvens? Nog mins jag från den tid, då jag läste Afzelii logik, ett roligt exempel på konsekvens, och det är väl den konsekvensen, man här tänker på. Frågan löd: kan en knappnål vara för tungt lass för ett par oxar? Svar: nej! Kunna två knappnålar vara för tungt lass etc.? Nej! Kunna tre? Nej! På det sättet gick det hela vägen, tills man kom till, lät oss säga, 100,000 knappnålar, och svaret var fortfarande: nej; oxarna orka med det lasset; men kom det så en nål till, så kunde de inte längre. Ja, då blef således denna sista knappnål för tungt lass för ett par oxar. Detta är också ett slags konsekvens; och jag kan ej tycka annat, än att den konsekvens, man här åberopar, är af det slaget. Man säger: »om jag i år befriar den klassen af medborgare från en skatt, så fordrar konsekvensen, att jag nästa år befriar dem från en andra skatt och året därpå från en tredje skatt», eller: »om jag i år lägger en ny skatt på den medborgareklassen, skall jag, för konsekvensens skull, lägga en annan skatt på dem nästa år» o. s. v. Detta är den konsekvens, man här vill

tillämpa — att befria en klass från den ena bördan efter den andra och lägga den ena bördan efter den andra på en annan klass.

Mig synes, att hvarken rättvisa, billighet eller konsekvens tala mera nu än förr för bifall till förslaget, utan, efter mitt sätt att se, tala rättvisa, billighet och konsekvens för *afslag* å utskottets hemställan; och ber jag att därom få framställa yrkande.

Herr Trygger: Jag ber att få till bemötande upptaga något af hvad den siste ärade talaren yttrade till stöd för sitt afslagsyrkande.

Den ärade talaren återopade, att kammaren förra året utan votering och nästan utan diskussion afslagit enahanda förslag. Hvad bevisande ligger väl i, att kammaren så förför? Jag kan ej finna något som helst bevisande däri. I fjor ägnade ingen frågan särskild uppmärksamhet; man lät den passera. Men däraf följer ju icke, att vi skola stå kvar på samma punkt alltjämt; utan det gäller väl att se till, om verkliga skäl kunna eller icke kunna anföras för saken.

Den ärade talaren upptog såsom sina två skäl mot förslaget, som vid tidigare riksdagar anfördes af lagutskottets dåvarande ordförande. Såvidt jag förstår, äro de skälen icke hållbara. Att den nuvarande anordningen har sin grund i en kompromiss, visar väl icke, att denna anordning är rättvis, utan kompromissen beror väl snarare därpå, att man visserligen ansåg sig ha rätt till mera, men ej vågade spänna bågen alltför hårdt, utan hellre nöjde sig med mindre, för att senare taga upp saken på nytt. Och hvad beträffar det andra skälet, som anfördes, nämligen att det rörliga kapitalet icke har samma kommunala intresse som det vid fastighet bundna, så får jag säga, att om än så vore, kan jag ej inse, att detta bör inverka vid beskattningen. Om det rörliga kapitalet verkligen icke skulle hafva så stort intresse för orten, är väl detta icke något skäl, hvarför detsamma skulle i mindre hög grad än fastighet bidra till kommunala utgifter.

Talaren yttrade vidare, att de, som uppträdt till förmån för utskottets hemställan, endast sökt vederlägga skälen mot förslaget, men icke framlagt några egna skäl *för* förslaget; och enligt hans mening talade hvarken rättvisa, billighet eller konsekvens för utskottets hemställan. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på hvad som synes mig vara det afgörande härvidlag. Det är, att skattebidraget till här ifrågavarande utgifter helt och hållet för-
lorat sin gamla karaktär. Det var ursprungligen ett besvär, ett onus, som hvilade på jorden. I samma mån man gått härifrån och gjort detta forna besvär till en vanlig skatt, i samma mån måste man — om man ej har särskilda skäl för en afvikelse i detta speciella fall — tillämpa de allmänna grunderna för den kommunala beskattningen. Således, i samma ögonblick denna skatt upphörde att vara ett jorden vidlådande besvär — och som sådant upphörde den, så snart den ej längre utgick endast af jorden —

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)

i samma ögonblick förelåg i förevarande fall en vanlig kommunal utgift, som bör bestridas efter samma grunder som öfriga kommunalutgifter. Och den, som påstår att rättvisan fordrar annat — han är bevisskyldig, icke vi, som endast fordra tillämpning äfven i detta fall af den allmänna kommunala beskattningsprincipen.

För mig är detta tillräckligt skäl för att anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lilliesköld: Såsom antecknad reservant vid utskottets utlåtande tillåter jag mig yttra några ord för att söka framhålla de skäl, som för mig varit bestämmande, då jag yrkat afslag inom utskottet å dess hemställan. Huruvida dessa skäl kunna anses öfvertygande, det öfverlämnar jag till grefve Hamilton äfvensom till kammarens öfriga ledamöter att bedöma.

Till en början tillåter jag mig i korta drag erinra om, i hvilka väsentliga hänseenden de bördor, som varit lagda omedelbart på hemmanen, blifvit i senare tider lättade. Som herrarne behagade erinra sig, beslöts vid 1885 års riksdag 30 procent afskrifning å grundskatterna och enahanda lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna. Genom lag år 1892 stadgades, att återstoden af dessa grundskatter och besvär skulle afskrifvas under loppet af tolf år. Detta har nu skett, så att från och med början af förra året nämnda skatter och besvär blifvit till fullo afskrifna. Herrarne torde vidare erinra sig, att beträffande vägunderhållet på landet, hvari enligt byggningabalkens bestämmelse ägare eller brukare af hemman delto, genom 1891 års lag bestämts, att detta besvär skulle läggas icke allenast på annan jordbruksfastighet än hemman, utan äfven på vissa andra beskattningsföremål. Och i den kungl. proposition, som i år föreligger, har, såsom vi veta, Kungl. Maj:t föreslagit, att väghållningsskyldigheten skulle utsträckas till äfven de beskattningsföremål, som hittills varit därifrån fritagna. Härför utom hafva vi till sist att anteckna, att i afseende å den byggnads- och underhållsskyldighet, hvarom nu är fråga, vidtagits den ändring, att nämnda skyldighet, hvilken enligt 1734 års lag utgjordes efter gårddatalet, genom särskilda lagar förklarats skola utgöras efter fyrktalet, därvid fastighet deltagar efter hela och andra beskattningsföremål efter hälften af fyrktalet.

Vi torde af detta finna, att vår moder jorden icke med fog kan sägas hafva blifvit styfmoderligt behandlad. Detta erkänna ock motionärerna, då de säga, att den sträfvan, som gjort sig gällande inom Riksdagen, att söka aflyfta de svenska jordbruket sedan långliga tider tillbaka tryckande skattebördorna i det stora hela krönts med framgång. Men — fortsätta motionärerna — »denna omständighet kan ej innebära skälig anledning för öfvergifvandet af den beträdda vägen. Åtskilligt återstår ännu att göra, innan de skattskyldige kunna känna sig tillfredsställda». Det enda rätta skulle enligt motionärernas förmenande vara full likställighet mellan alla beskattningsföremålen. För vinnande af detta hafva motionerna på nytt framkommit. Lagutskottet, som tillstyrkt

motionerna, har i sin motivering uttalat såsom allmän princip, att det i sakens egen natur icke gäfvos någon grundad anledning, hvarför fastigheter borde hafva sig ålagd en drygare börda än öfriga beskattningsföremål.

Denna utskottets uppfattning kan jag för min del icke dela. Mig synes uppenbart, såsom vid frågans föregående behandling jämväl framhållits, att fastigheten inom en kommun otvifvelaktigt har och måste hafva ett vida större och varaktigare intresse än de andra beskattningsföremålen, som kunna vara af mycket rörlig beskaffenhet. Detta intresse gör sig i all synnerhet gällande beträffande nu ifrågavarande byggnader, som äro afsedda till nytta och begagnande under en lång tid framåt. Några särskilda motiv i öfrigt anser lagutskottet obehöfligt att upprepa, utan hänvisar till de väckta motionerna och de skäl, som förut i saken framhållits. Man frågar sig då: hvilka äro dessa skäl? Jo, säga motionärerna, som dessa anstalter och byggnader äro lika nödvändiga för alla samhällsklasser, de må representera hvilka intressen eller yrken som helst, och då de öfriga beskattningsföremålen ingalunda äro i sådan ställning, att de med större svårighet än fastigheterna kunna utgöra ifrågavarande skattebidrag, fordrar rättvisa och billighet, att alla skatteföremål likställas i beskattningshänseende. För bedömande af riktigheten af detta påstående tillåter jag mig erinra, att, hvad fastigheterna angår, dessa förvärfvas med full kännedom om de bördor, som på dem hvila, och särskildt i de fall, då fastighet förvärfvats genom köp, kan man vara förvissad om, att till dessa bördor tagits hänsyn vid bestämmandet af köpeskillingen. Man kan sålunda icke säga, att någon orättvisa vederfares fastighetsegarne, om de bibehållas vid nu gällande byggnads- och underhållsskyldighet, men däremot torde kunna påstås, att genom den lagändring, som här blifvit ifrågasatt, fastigheterna komme att premieras på de öfriga skatteföremålens bekostnad.

Beträffande därefter dessa skatteföremåls påstådda likställigheter i förmåga att kunna utgöra skatterna, så hafva i afseende å inkomsten af kapital ej mindre motionärerna än äfven en föregående ärad talare framhållit, att kapitalet skulle vara till och med bärkraftigare än fastigheten, men jag vågar bestrida detta; och i denna kammare har vid upprepade tillfällen, särskildt under debatten om inkomstskattelagen, framhållits såsom ett obestriddt faktum, att förhållandet vore omvänt, att således ett kapital på exempelvis fem eller tiotusen kronor ingalunda eger samma ekonomiska bärkraft som ett hemman med motsvarande taxeringsvärde. Visserligen har anmärkts, att fastigheten kan vara till sitt fulla värde in-tecknad, och att det oaktadt skatten uttages efter hela taxeringsvärdet; men detta måste anses såsom ett undantagsförhållande, och för sådana stiftas ej lagar.

Hvad vidare angår inkomst af tjänst, så har en ärad talare redan tydligen påvisat, att lagändringen i fråga innebär en uppenbar orättvisa och obillighet för vissa medlemmar af prästerskapet och dem närstående tjänstemän. Men det är icke allenast dessa,

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)

som drabbas af denna orättvisa, utan statens tjänstemän i allmänhet, ty vi må väl ihågkomma, att dessas löner bestämts under en tid, då de voro fullkomligt fria från deltagandet i det byggnadsbesvär, hvarom nu är fråga. Redan nu äro de jämförelsevis hårdt betungade, särskildt i förhållande till hemmansegarne, ty deras löner äro på öret kända, och till följd däraf beskattas dessa till hela sitt belopp, under det hemmanen vanligen taxeras under sitt verkliga värde. Skulle man nu för löntagarne ytterligare öka skattebördan, så torde helt visst det stora flertal af dem, hvilkas inkomster knappast trygga en anständig bärning, försättas i en mycket bekymmersam belägenhet. Till sist hafva vi inkomst af rörelse eller yrke. I afseende härå kan jag icke förneka, att detta skatteföremål är bärkraftigt, men måhända ligger just deri motionernas svagaste och farligaste punkt. Såsom känt, växer fyrktalet snabbt och allra snabbast för industrien. Ingalunda sällsynt torde vara, att inom en kommun industrien representerar ända till nio tiondelar af kommunens hela fyrktal. Hvad är väl då naturligare, än att — såsom en talare äfven framhållit — en sådan kommun begagnar tillfället att på industriens bekostnad få till stånd åtskilliga byggnader, hvilka man eljest icke kunnat uppföra eller hvars kostnad åtminstone fördelats genom amortering under en längre följd af år? Så har skett och lärer nog ännu oftare komma att ske, om lagändringen bifalles. Man finner sålunda, att en jämlik beskattning icke därför är en rättvis beskattning, och i detta speciella fall vill jag påstå, att den innebär en uppenbar orättvisa, därigenom att så godt som hela bördan elimineras bort från dem, på hvilka den tillförene varit omedelbart lagd. Jag vågar knappast vidröra det för kammaren mindre behagliga ordet kompromiss, men man lärer väl ej kunna förneka, att redan 1884 års lag, hvarigenom de första eftergifterna beviljades, utgjorde ett medlingsförslag för att tillfredsställa Andra Kammaren; och öppet har erkänts, att de ytterligare eftergifter, som skedde genom lagarna 1899 och 1900, voro frukten af en kompromiss. Vid sådant förhållande torde man med fullt fog kunna påstå, att tiden ännu icke är inne att, såsom motionärerna vilja, taga steget fullt ut.

Slutligen må vi ej glömma, att den börda, som man nu vill aflyfta, hvilar på historisk grund, en omständighet som, äfven om utskottet icke velat tillmäta den någon betydelse, denna kammare dock alltid respekterat. Det hoppas jag, den gör äfven i dag. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Jag hade knappast väntat att i dag få höra ett genljud från forntiden, då man tänkte sig, att fastigheten skulle bära *alla* bördor. Den åsikten hvilar, äfven den, på historisk grund, och dock har man kommit ifrån den. Hvad tjänar det till att lagstifta, om man går ut ifrån att alla skatter skola hvila på denna grund och anser, att det bör vara som det är? Går man åter ut från den synpunkt, som herr Billing ansåg, äfven han, vara den rätta, att man bör skatta efter sin skatteförmåga, då bör det

enligt min mening icke finnas någon tvekan att bifalla lagutskottets förslag.

Jag ber få upprepa hvad jag förut sagt, att det är vida lättare för en kapitalist att betala skatt — han betalar bara efter sin inkomst — än för en fastighetsägare, som kanske har sin fastighet in-tecknad till $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ af dess värde. Man har sagt, att man vill aflyfta en börda från en klass. Nej, mina herrar! Det är icke fråga om att aflyfta bördan från fastighetsägarna, ty den skall fortfarande bäras, men underhållskostnaderna för kyrka och tingshus stiga oupphörligt, och det är denna ökade börda, som bör bäras af dem, som kanske orsakat, att de nuvarande byggnaderna blifvit otillräckliga. Stationssamhällets och industriens tillväxt med däraf följande ökning af folkmängden gör, att kyrka och tingshus mängstädes behöfva ombyggas och förstoras.

En aktad talare har nyss framhållit, att det vore fastighetsägarna, som hade det största intresset i kommunens och tingslagets angelägenheter, enär de vore bofasta. Det finnes emellertid stora industriidkare, som ha ganska liten fastighet, men däremot mycket stora inkomster af kapital eller sitt arbete. Det oakadt betalar nu denne industriidkare, som väl får anses bofast, en obetydlighet till kyrka och tingshus, och detta sker, under det att det måhända just varit det arbetande folket i hans tjänst, som föranledt, att kyrka och tingshus behöfva ombyggas. Ja, mina herrar, man försöker i våra dagar få arbetarne att blifva fästa vid jorden och bofasta — man underlättar förvärfvandet af egna hem o. s. v. — men man vill icke i beskattningsväg likställa dem med kapitalister. Då man talar alla dessa saker, talar man alltid om små-kapitalister. Men, mina herrar, det finnes också stor-kapitalister, likaväl som det finnes stora och små fastighetsägare. Hvarför skall ägaren af en liten fastighet betala proportionsvis mera än en kapitalist med tio à tjugutusen kronors inkomst? Däri ligger enligt min uppfattning en orättvisa. Jag ber få vidhålla mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

*Lagförslag
ang. byggnad
och underhåll
af kyrka
m. m.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 42.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag afämnade nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af Gottlands artillerikårs, inom Visby stad belägna kaserntomt med därå befintliga byggnader.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet afämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar;

n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Oxelösund—Flen—Västmanlands järnvägsaktiebolag af mark från kronodomänerna Väderbrunn n:o 1, Lilla eller Tyska Kungsladugården och Stora Kungsladugården i Södermanlands län; och

n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronans andel i det till roten n:o 80 Skytt vid Västerbottens regemente hörande soldattorpet; äfvensom

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning af afgiften för inrikes postförsändelsers rekommendation m. m.;

n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning af afgiften för inrikes postpaket m. m.;

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående viktsatsen för inrikes bref;

n:o 4, i anledning af väckt motion angående befrielse för allmänna hypotekskassan för Sveriges städer från skyldighet att förse sina obligationer med stämpel;

n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 12 § b) bevillningsförordningen; och

n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt samt grunderna för fastighetstaxeringen.

Herr talmannen yttrade, att han finge föreslå, det kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag, företaga val af en suppleant i konstitutionsutskottet efter herr Nyström, J. F.

Detta förslag antogs.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Öfverste *V. Ewerlöf*, som lider af Bronchitis acuta, är i följd häraf förhindrad att bevista Riksdagens sammanträden tills vidare, intygas.

Stockholm den 11 februari 1905.

R. Nordgren.

Leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Ros* under 11 dagar från och med den 15 innevarande februari.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1,51 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
